

meestal joodse herkomst woonden, de plek van Helmersstraat, Ammanstraat en Lijnbaanstraat, is helemáál dichtbij; dat was hier aan de overzijde van de Coolsingel.

Deze stad werd en wordt gevormd door de eenvoudige en gegoede Rotterdammers samen. Daarbinnen hadden joodse Rotterdammers, evenzeer te onderscheiden van eenvoudig tot en met gegoed, hun werkzame aandeel in het mede-vervaardigen van het 'fabric', het fijnverdichte weefsel, waaruit een grootstedelijke samenleving bestaat.

Deze stad, elke stad, is aanmerkelijk minder geworden door het letterlijk decimeren van een bevolkingsdeel dat zozeer aan de totaliteit had bijgedragen. Een bevolkingsdeel dat door de eeuwen heen demonstreerde hoe men, juist dóór vast te houden aan eigen tradities en geloof, wezenlijk kan bijdragen aan de stedelijke samenleving waarin men zich bevindt.

De grote reformatorische theoloog Karl Barth heeft eens gezegd, dat er maar één godsbewijs is: het joodse volk.

Dat na zoveel vervolging, na zoveel moorden – ook nu nog – nog steeds dat volk bestaat, kan alleen maar zijn verklaring vinden in het unieke van dat volk, omdat de God van Israël uniek is. Wie ook maar iets van de heilige geschiedenis van het volk van Abraham, Izaäk en Jacob heeft gehoord en begrepen, zal altijd ontroerd raken door het woord in de Thora 'Hoor Israël Hoor: de Heer is onze God, de Heer is één' (enig, uniek).

In het voorjaar 1943 schreef opperrabbijn Davids aan zijn gemeenteleden 'die van huis zijn en die achterbleven':

'Nu, meer dan ooit hebben wij elkander nodig. Nu wij door de omstandigheden uiteengerukt zijn, voelen we eerst hoe dicht wij geestelijk verbonden zijn. Zoo gaat het met ons en onze naaste familie. Zoo gaat het ook met ons en het Jodendom. We verlangen nu veel meer naar elkaar en naar het Joodse leven dan in normalen tijd'.

En in een ander geschrift uit dezelfde tijd; de brief meegegeven aan de vertrekkenden: 'KIES HET LEVEN: Zoo roept het hoogste Joodsche gebod. Onder alle omstandigheden volhouden! Uw plicht en taak, als mensch en als Jood, trouw vervullen! Met heel uw wil en al uw kracht! Wees sterk!'

Kort nadien leken Rotterdam en wijde omtrek ontdaan te zijn van